

ВИЗНАЧЕННЯ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ НА ОСНОВІ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ

У статті виявлені і проаналізовані функціональні і інституціональні особливості світового фінансового ринку, а також уточнено поняття світового фінансового ринку як сукупності його взаємозв'язаних сегментів (фондового, кредитового, страхового, валютного, ринку золота і інших дорогоцінних металів).

Глобалізація світової економіки обумовлює якісні зміни в розвитку світового фінансового ринку. В першу чергу це виражається в тому, що розмиваються межі між його різними сегментами, внаслідок чого проблеми окремих країн і сегментів економіки чинять істотний вплив на інші країни і сегменти.

Істотно підвищилася роль світового фінансового ринку в акумуляції і перерозподілі міжкраїнових потоків грошового капіталу. Наслідком цього стало безпрецедентне зростання світового фінансового ринку (у 2009 році світовий ВВП збільшився вдесятеро в порівнянні з 1995 роком) і значне ускладнення його структури за рахунок посилення ролі ТНК і також появи нових учасників фінансового ринку, орієнтованих головним чином на колективні інвестиції, проведення реформи діяльності різноманітних міжнародних фінансових організацій.

Віртуалізація фінансових операцій посилила ризики виникнення кризових проявів в умовах високої мобільності і нестабільності міжнародних потоків грошового капіталу, особливо спекулятивного. Збільшення кількості учасників угод і їх об'єму, диверсифікація фінансових інструментів, гіпертрофія ринку похідних фінансових інструментів сприяють на тлі кризової ситуації підвищенню рівня втрат. В результаті ланцюгової реакції кризові потрясіння фінансового ринку нестримно поширюються по всьому світу. Високу міру взаємозалежності наочно показують валютні, кредитні і фондові

ринки, які практично синхронно реагують на зміну базових макроекономічних параметрів і ринкових реалій в розвинених країнах, грошові одиниці яких використовуються як світові резервні валюти.

Сучасна світова фінансово-економічна криза продемонструвала, яке місце займають міжнародні фінансові організації в антикризовому регулюванні світової економіки, у тому числі в регулюванні фінансового ринку. Розкрилися недоліки в діяльності світового фінансового ринку, позначилася необхідність спільного, міжнародного і, певною мірою, наднаціонального регулювання світової економіки.

Актуальність цієї теми пов'язана також з її недостатньою розробленістю і відсутністю в економічній літературі комплексних робіт, що визначають особливості функціонування світового фінансового ринку в умовах глобалізації економіки.

Проблеми світового фінансового ринку розглянуті в роботах таких авторів, як Д. Бартон, М. Бордо, Б. Вердер, Р. Глик, Г. Кальво, Е. Мендоз, Р. НьюЕл, Г. Корсетті, Р. Манделл, К. Рейнхарт, П. Самуельсон, Дж. Стігліц та ін. Вагомий внесок в дослідження цих питань зробили такі вітчизняні вчені - економісти як О. Гаврилук, В. Геєць, Б. Губський, М. Дудченко, Б. Луців, Ю. Макогон, В. Новицький, І. Школа, О. Шнирков та інші.

Мета роботи полягає в розкритті істотних якісних змін, які сталися на світовому фінансовому ринку в умовах глобалізації.

Дмитро Малащук,
к.е.н., доцент
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Микита Алаторських,
здобувач кафедри міжнародних фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ТЕОРІЯ

У економічній літературі зустрічаються різні, часто суперечливі трактування фінансового ринку.

Невизначеність базового визначення цієї економічної категорії провокує вільне поводження з нею і неоднозначне трактування цієї сфери ринкових відносин.

У економічній літературі склалися два наукові підходи до поняття світового фінансового ринку. Вузьке трактування ототожнює цей ринок тільки з одним його сегментом - фондовим ринком. З позиції широкого підходу фінансовий ринок розглядається як сукупність взаємозв'язаних сегментів, складовими частинами якого є: ринок позикових капіталів, валютний ринок, ринок цінних паперів, ринок страхування, ринку золота. Цей підхід найбільш якісний для вивчення сучасного фінансового ринку, оскільки дозволяє при аналізі і розробці стратегії його розвитку враховувати особливості усіх його сегментів і принципи їх взаємодії.

Вузьке розуміння фінансового ринку знижує ефективність розробленої його стратегії в Україні, оскільки вона обмежується всього одним його сегментом - ринком цінних паперів. Представляється доцільним використовувати широке трактування фінансового ринку, яке включає усі його основні сегменти, - фондовий, кредитний, валютний, страховий. Це витікає з визначення поняття фінансового ринку (з функціональної точки зору) як сфери ринкових відносин, що забезпечують акумуляцію і міжгалузевий перерозподіл грошових капіталів в цілях безперервності і рентабельності відтворення.

Обґрунтування доцільності широкого трактування фінансового ринку підтверджується рухом грошового капіталу через різні сегменти фінансового ринку: кредитний, фондовий, валютний і страховий. Фінансовим потокам, на відміну від товарних, властива єдність форми. Вони є рухом грошового капіталу безпосередньо або у вигляді його представників (титулів) - базових і похідних фінансових інструментів, які бурхливо розвиваються на світовому ринку і в Україні.

Необхідно розрізняти функціональний і інституціональний підходи до визначення цієї категорії.

У енциклопедії, що витримала 10 видань в США, підкреслюється, що «фінансовий ринок є інструментом перерозподілу капіталу між країнами і різними галузями економіки шляхом здійснення угод»[4]. Подібний функціональний підхід до поняття фінансового ринку відображає головну його функцію, яка визначає взаємодію інтересів їх учасників, що забезпечують умови фінансових угод.

Р. Брейлі і С. Майерс ототожнюють фінансовий ринок з будь-яким джерелом фінансування компанії [2], ігноруючи при цьому той, що формується на фінансовому ринку процес перерозподілу грошового капіталу. За визначенням А. А. Суєтіна, «фінансовий ринок - ринок, на якому продаються і купуються фінансові інструменти, включаючи грошові кошти, необхідні для придбання капіталу»[7]. Ця дефініція робить акцент на характеристику операцій, але не відбиває суті фінансового ринку, пов'язану з перерозподілом грошового капіталу.

А. С. Булатін пропонує наступне визначення: «Світовий фінансовий ринок є сукупністю фінансово-кредитних організацій, які як посередники перерозподіляють фінансові активи між кредиторами і позичальниками, продавцями і покупцями фінансових ресурсів»[3]. У цьому визначенні використовується інституціональний і функціональний підхід.

На наш погляд, основний акцент варто зробити, передусім, на функціональному аспекті поняття фінансового ринку, оскільки його головною функцією є перерозподіл грошових потоків, а відповідні інститути виконують цю функцію. З функціональної точки зору доцільно використовувати відтворювальний підхід до трактування фінансового ринку як сфери ринкових відносин, що забезпечують акумуляцію і міжкрановий перерозподіл грошових капіталів в цілях забезпечення безперервності і рентабельності процесу відтворення. У економічній літературі переважає інституціональний аналіз фінансового ринку як сукупності його професійних учасників - банків, спеціалізованих фінансово-кредитних установ, бірж (в основному фондових), які здійснюють

аккумуляцію і перерозподіл грошових капіталів. При цьому велика увага приділяється технічному аналізу[1] на основі графіків, таблиць, математичного моделювання. Багато практиків, концентруючись виключно на короткостроковому результаті, будують свої прогнози на базі усього декількох (хай і досить важливих) чинників (і навіть одному такому чиннику), що чинять вплив на фінансовий ринок. Подібний аналіз не завдає особливих труднощів.

Значно менше уваги приділяється фундаментальному, багатофакторному аналізу фінансового ринку, заснованому на системному і відтворювальному підході, з урахуванням взаємозв'язку макроекономічних показників: ВВП, платіжного балансу, інфляції, зовнішнього боргу та ін. Фундаментальний аналіз ринку - ефективний спосіб прогноту економічних умов, але не точних ринкових цін. Тим часом комбінація технічного і фундаментального аналізу дозволяє дати більш обґрунтовану оцінку стану і ролі фінансового ринку, оскільки визначальним чинником перерозподілу фінансових потоків є матеріальні процеси відтворення, закономірності кругообігу функціонуючого капіталу.

За оцінкою Л. Г. Красавіной, поєднання технічного і фундаментального аналізу дозволяє дати реальнішу оцінку стану і ролі фінансового ринку, оскільки стержнем світових фінансових потоків залишаються матеріальні процеси відтворення, закономірності кругообігу функціонуючого капіталу[6].

Пропонується використовувати системний підхід до вивчення особливостей розвитку світового фінансового ринку, що дозволяє отримати цілісну картину його основних характеристик і напрямів розвитку з урахуванням усіх існуючих взаємозв'язків між різними його компонентами.

Системний підхід є методологічним вираженням принципу системності і в цілому загальної теорії систем, загальнонаукову методологію якісного дослідження і моделювання різних об'єктів і процесів як систем[5]. Методологічна роль системного підходу, його якісний характер свідчать про те, що він є ана-

логом математики там, де звичайна математика не застосована, зокрема у сфері гуманітарного знання. Таке розуміння системного підходу пов'язане з тим, що учені різних галузей знання мали можливість переконатися у виконанні ним функції інтеграційного характеру, особливо в сфері, де неефективні такі звичайні засоби наукового пошуку, як спостереження або експеримент. Це дозволяє знайти взаємозв'язок об'єктів і процесів безпосередньо не пов'язаних один з одним, і визначити взаємозв'язок між чинниками і результатом, які носять імовірнісний характер.

Використання системного підходу до аналізу світового фінансового ринку дозволяє[8]: виявити особливості світового фінансового ринку в умовах глобалізації економіки; розглянути кризові потрясіння як соціально економічний процес, який має пряму і зворотні зв'язки з їх об'єктивною основою - громадським відтворенням.

Використання системного підходу при вивченні особливостей розвитку фінансового ринку дозволяє сформулювати основні напрями стратегії його розвитку на базі тенденцій, що сформувалися у світовій практиці, і з урахуванням особливостей українського фінансового ринку.

ВИСНОВКИ

На основі розширеного трактування (фінансового ринку як сукупності взаємозв'язаних сегментів) і аналізу цілого ряду понять фінансового ринку комплексно розглянуті поняття світового фінансового ринку у функціональному (як сфери ринкових відносин, що забезпечують аккумуляцію і міжкраїновий перерозподіл грошових капіталів в цілях забезпечення безперервності і рентабельності процесу відтворення) і інституціональному (коли у фокусі уваги знаходиться сукупність банків; спеціалізованих фінансово-кредитних установ, фондових бірж, через які здійснюється рух світових фінансових потоків) аспектах, а також розкрита подвійна роль світового фінансового ринку в умовах глобалізації економіки з урахуванням сучасної фінансово-економічної кризи. Виявлений позитивний вплив

збільшення масштабу перерозподілу грошового капіталу по різних сегментах світового фінансового ринку в цілях розвитку економіки, у тому числі інноваційного. Як аргумент приведені дані про зростання масштабів світового фінансового ринку, який до кризи більш ніж десятикратно перевершував світовий ВВП.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белова Е.В. Окорочков Д.К. Технический анализ финансовых рынков. - М.:ИНФРА -М 2006. - С. 19;
2. Брейни Р., Майерс С. Основы корпоративных финансов. М.: Олимп Бизнес. 2008. - С. 44.
3. Булатов А.С. Мировая экономика. - М.: Юристъ, 2003. - С. 192.
4. Вулфел Ч. Дж. Энциклопедия банковского дела и финансов. - М.: Корпорация «Федоров», 2000. - С. 132.
5. Ковалев В.В. Проблемы предупреждения кризисов на финансовом рынке. М. Финансы и статистика, 2008. - С. 46
6. Красавина Л. Г. Финансовые рынки как фактор инновационного развития экономики // Банковское дело. 2008. № 8. - С. 12
7. Суэтин А.А. Международный финансовый рынок. — М.: Кнорус, 2007. — С. 49.
8. Федоров Л.В. Анализ финансовых рынков и торговля финансовыми активами. - СПб.: Питер. 2007. – 234 с.
9. Perspective - Mapping the Global Capital Markets. Third Annual Report. McKinsey Global Institute. January, 2007 -http://www.mckinsey.com/mgi/publications/third_annual_report/index.asp/.
10. Freek Venneulen, Phanish Puranam, Ranjay Gulati. Change for Change's Sake Harvard business review, June 2010